

// RESPOSTA SOCIAL I PROPOSTA POLÍTICA DES DE LA MÚSICA POPULAR. EL CAS DE MIDNIGHT OIL A AUSTRÀLIA (1977 - 2004)//

ROGER BONASTRE
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

///

PARAULES CLAU: Midnight Oil, Peter Garrett, Etnomusicologia, Cultura Popular, Austràlia.

RESUM: L'obra i la trajectòria del grup de rock australià Midnight Oil exemplifiquen la dimensió social i política de la música popular contemporània. Mitjançant un centenar de cançons, més de dos mil concerts i dotzenes d'actes reivindicatius i solidaris Midnight Oil oferiren una interpretació crítica de l'evolució política i social d'Austràlia. D'aquesta manera, la seva obra evidencia l'abast d'un discurs sociopolític vertebrat des de l'àmbit de la cultura popular urbana en una societat capitalista avançada tot mostrant les possibilitats de la música rock com a instrument i vehicle de participació política, de resistència i dissidència mitjançant la vigilància crítica de la gestió pública.

KEYWORDS: Midnight Oil, Peter Garrett, Ethnomusicology, Popular Culture, Australia.

ABSTRACT: The work and career of the Australian band Midnight Oil show the social and political dimensions of the contemporary popular music. Backed by more than one hundred songs, nearly two thousand concerts and dozens of acts of vindication and solidarity, Midnight Oil offered a critical and ideological interpretation of the political and social evolution of Australia. In perspective, their career throws light over the extend of a social and political speech vertebrated from the sphere of urban popular culture in an advanced capitalist society. In fact, through a critical surveillance of Public Management, they visualized the possibilities of rock music as an instrument and a vehicle for participating in politics, a mean of resistance and dissidence.

///

Des del seu sorgiment a mitjans dels anys cinquanta del segle passat com a nova expressió urbana de la música popular, el rock ha esdevingut una realitat sociocultural sense la consideració de la qual no es pot explicar la segona meitat del segle XX (Gillett, 2003). Al llarg d'aquest període són nombrosos els exemples que permeten observar la seva dimensió política i la seva participació en la construcció de realitats socials. A més de reflectir les circumstàncies del seu moment històric, el rock ha pres part activa en la formació i articulació d'identitats i actituds tant individuals com col·lectives, ha intervingut en la transmissió ideològica per contestar o bé legitimar els poders establerts, i a dia d'avui és omnipresent en l'anomenada societat de la comunicació (Martí, 2000).

Durant els darrers 50 anys, i molt especialment des de l'aparició de les noves tecnologies de reproducció del so lligades a Internet, la música popular ha estat sotmesa a un seguit de processos industrials i comercials que la situen dins un immens mercat de béns de consum. Però fins i tot quan ha estat trivialitzada i manipulada, la música rock ha conservat la seva càrrega cultural i el seu potencial comunicador (Hormigos, 2008).

Actualment, milions de persones tenen accés gairebé immediat a l'obra de milers d'artistes. Cultures urbanes com ara les vinculades al *Punk*, al *Heavy Metal*, al *Hip-Hop* o més recentment a l'*Emo-core* –tots tres estils sorgits de l'amplíssim espectre musicocultural del *rock and roll*– s'han extès arreu del món amb una intensitat i rapidesa difícilment comparables a l'impacte d'altres manifestacions artístiques. De Nova York a París, de Hèlsinki a Mèxic, d'Auckland a Buenos Aires o de Tòquio a Melbourne, adolescents, joves i adults comparteixen estètiques, codis i posicionaments existencials sorprenentment similars per la via de la identificació musical, és a dir, mitjançant l'accés al rock i a d'altres gèneres de música popular com a fonts generadores de coneixement (Frith, 2006: 87-111). En aquest sentit, no es pot negar que nombroses cançons dels Beatles, Bob Dylan o Bruce Springsteen han estat més escoltades i rebut més atenció que el més eloqüent dels discursos polítics del segle XX.

En termes econòmics, les grans xifres derivades directa o indirectament de la indústria musical resulten reveladores de la seva transcendència, com també ho és el seu impacte homogeneitzador dins l'anomenada globalització. Però, tant les xifres com la indústria mateixa són, malgrat la seva rellevància, només una part o un aspecte de la dimensió social i cultural de la música popular contemporània (Frith, 2006: 53-85). Cal una mirada més ampla i atenta a l'evolució del rock dins el complex procés històric per a trobar-hi el seu caràcter dinàmic d'agent mobilitzador. De la mateixa manera que el cinema o la literatura, el llarg recorregut del rock s'insereix dins la història de la cultura contemporània, incomprensible si l'aïllem del seu marc social, econòmic i polític, de les seves circumstàncies en el temps i en l'espai.

D'entrada, cal tenir present que règims polítics ben diferents, però especialment aquells de caire dictatorial, autoritari o de tipus fonamentalista, han creat mecanismes de control i censura tant del rock com d'altres formes d'expressió de la música popular, i en el pitjor dels casos, n'han prohibit la presència i perseguit els seus promotors. Molt poques formes de comunicació artística han estat –durant els darrers cinquanta anys– víctimes d'una major hostilitat (Martin; Segrave, 1993). Fins i tot a països de llarga tradició democràtica s'hi duen a terme pràctiques com ara boicots, pressions i bandejaments des d'institucions i mitjans tant públics com privats. No debades, el rock és comunicació, transmet i genera percepcions del seu entorn, ideologies potencialment dissidents.

L'obra i la trajectòria del grup de rock australià Midnight Oil són un exemple de les consideracions exposades fins ara. Encara més enllà, representen una mostra d'aprofundiment en el compromís social i la participació política des de l'àmbit de la cultura popular urbana (Bonastre, 2007: 139-211).

Permeables als esdeveniments del seu entorn, cinc músics de Sidney reflexionaren sobre la identitat australiana encarant aquells que consideraren els seus reptes col·lectius des d'una perspectiva universalista. Així, des de l'àmbit i la problemàtica locals, es posicionaren a l'entorn de qüestions d'abast internacional com les reivindicacions dels pobles indígenes, el pacifisme i l'ecologisme. D'aquestes aspiracions en resultà la vertebració d'un discurs sociopolític centrat en la defensa dels drets humans i una clara denúncia dels excessos i les mancances del capitalisme.

En perspectiva, són poquíssims els articles sobre els discos i concerts de Midnight Oil que no s'hagin fet ressò de la seva dimensió social i política. A nivell quantitatiu –i fins i tot qualitatiu– podríem considerar aquest fet com un indicador del reconeixement al caràcter extramusical del grup. Nombrosíssimes són les cites que hom pot emprar per a fer-ho palès. Una de força explícita correspon a la periodista del principal rotatiu de Melbourne, Jo Roberts, la qual el maig del 2001 assenyalava que:

Midnight Oil have always been more than a band. They have become part of the social and political landscape, probably providing many Australians with their first stirrings of political awareness. The music and, most pointedly, the words of singer Peter Garrett became, for many, a conduit for a nation's hopes and fears.

Al parer de Roberts, per tant, el grup de Sidney superà els marges dins els quals hom concep l'activitat d'un grup de rock. Però, quins són aquests marges? Qui o què els estableix? L'artista mateix, la indústria, el públic receptor? L'obra mateixa com a entitat autònoma? O tot plegat? On situem exactament l'obra i la trajectòria de Midnight Oil per a visualitzar-ne la càrrega social i política?

Per a Simon Steggels, les cançons i l'activisme de Midnight Oil se situen en l'espai on interaccionen la política i la cultura, l'espai del canvi social (1992: 139-148). Podríem aleshores considerar la seva obra com una font renovadora i generadora d'idees i corrents de pensament: un procés mitjançant el qual Rob Hirst, Jim Moginie, Martin Rotsey, Peter Garrett i Bones Hillman haurien –mitjançant el seu èxit– acostat la política a amplis sectors de població participant així en la formació d'una consciència social crítica.

Certament, l'obra i la trajectòria de Midnight Oil –els seus discos i el seu activisme– són, per damunt de tot, una invitació a repensar i reconsiderar realitats i situacions quan la seva vigència els confereix una aparent categoria de veritats inqüestionables. En aquest punt, una de les que cites que amb major encert maldà per copsar l'essència de Midnight Oil prové del també periodista i crític musical del Canberra Times, Dave Curry (2009):

The Oils were always described as a 'political' band, but to me their songs were powerful because they translated 'issues' into personal feelings: hope, desire, anger, and despair. It was always about passion and humanity, not some dry polemic. Mostly they threw uncomfortable truths at you and dared you to ignore them.

Per tant, més enllà del que podria definir-se com a cançó protesta o cançó política, la qüestió rau en el seu potencial comunicador i en les seves possibilitats de recepció. Com dèiem, actualment ja no es pot ignorar la capacitat de la música popular a l'hora de generar opinió i coneixement. De fet, tenint en compte que fins i tot la música presumptament despolititzada provoca reaccions i comportaments d'adhesió o rebuig, no convé menystenir l'abast d'aquella altra producció musical fruit d'una deliberada voluntat d'interacció, de transmissió ideològica mitjançant referències a circumstàncies, indrets i esdeveniments que poden configurar un espai comú per a dotzenes, centenars o milers de persones.

Al respecte, les cançons de Midnight Oil exemplifiquen la recerca d'aquests espais comuns i malden per mostrar fins a quin punt la vida de qualsevol persona pot veure's condicionada per decisions i successos aparentment externs o llunyans. La seva és una obra basada en l'establiment permanent de connexions, entre passat, present i futur, entre individus i col·lectius, entre australians indígenes i australians blancs, entre l'*outback* i la ciutat, entre Austràlia i la resta del món, i entre les diverses causes que centraren el seu activisme.

És d'aquesta creença en les possibilitats de la interacció permanent d'on sorgeix la seva confiança en el canvi social. No és però una actitud passiva, ans al contrari, és una crida activa a la corresponsabilitat i el compromís. És aleshores quan l'obra del grup esdevé política i social: política pel seu explícit posicionament en la gestió de conflictes col·lectius, i social per la seva permanent voluntat d'interpel·lació, la constant recerca de vincles comunitaris.

Els seus setze discos reflecteixen amb al·lusions específiques i valoracions crítiques un quart de segle d'història d'Austràlia, el darrer del segle XX. Des de la frustració pel cessament de Gough Whitlam fins la interpretació de *Beds Are Burning* durant la cerimònia de clausura dels Jocs Olímpics de Sidney, la carrera del grup esdevé un document alternatiu per a l'observació i estudi de processos com la consolidació del moviment ecologista australià, la protesta antinuclear, la nordamericanització de la societat australiana i les primeres passes cap a la reconciliació nacional. Elements tots ells característics dels reptes políticossocials d'Austràlia durant els anys vuitanta i noranta del segle passat.

La seva fou, de fet, una crida a repensar i redefinir el país des de nous angles i perspectives al llarg d'un període que l'historiador Stuart Macintyre anonema "Reinventing Australia" (2004: 242-289). En aquest sentit el sociòleg Marcus Breen, considera Midnight Oil com agents d'identitat, creadors d'identitat (2006: 54-74), quelcom que el periodista Mark Dodshon assenyala com la gran diferència entre els de Sidney i la majoria de bandes de rock, fins i tot aquelles amb una manifesta consciència social:

There are still musicians expressing social opinions but very few of them exist as part of mainstream culture, and none are part of the public discourse of a country in the way that Midnight Oil were in Australia (2004: 53).

Tot plegat ens porta a considerar un altre element de la dimensió social i política de Midnight Oil: la credibilitat, quelcom que de cap manera pot ésser imposat, i per a l'obtenció de la qual és necessària alguna cosa més que ritmes i atractives melodies.

Nombrosos són els elements que haurien intervingut en el procés de conferir credibilitat al missatge ideològic del grup. Entre ells caldria esmentar la coherència ideològica entre les cançons de la banda i el seu activisme extramusical, la transversalitat del seu missatge polític, clarament associat a l'àmbit ideològic de l'esquerra, però des d'un vessant humanista més que no pas maximalista o dogmàtic, les connexions espaials i temporals amb el públic (escassíssimes són les cançons on el grup fugi d'un marc referencial comú a la població) i la constància al llarg de més de vint-i-cinc anys.

Des de la seva desacomplexada admiració pel grup, l'escriptor Tim Winton fins i tot els contraposà a la gestió dels polítics:

I'm grateful they [Midnight Oil] did become something of an institution as they raged against corporate greed and environmental vandalism. Because so few of our public leaders represent us with any imagination or honesty.(...) And not only that, they put their money where their mouth was. They did things, provided help and money to community causes while the political parties concentrated on maintaining power. While the suits were talking the talk, the Oils were walking the walk. It's wonderfully ironic that a rock n roll band should be such a civic light in the darkness (1997).

No debades, considerant l'obra i la trajectòria de Midnight Oil, sembla raonable asseverar que, a més del seu carisma i convicció personals, foren el reconeixement i la credibilitat del grup els elements que conferiren al seu vocalista, Peter Garrett, la condició de respectabilitat i professionalitat necessàries per a l'assumpció de compromisos extramusicals.

Així, quan el juny del 2004 Garrett feu públic el seu ingrés al Partit Laborista, i poc després esdevingué membre del parlament, es pot afirmar que, a ulls de la població, la biografia de Garrett era més coneguda i transparent que la trajectòria de la gran majoria de polítics. Els australians sabien d'ell per la seva candidatura al front del NDP, la presidència de la ACF i el seu explícit posicionament a favor dels indígenes, però com declarà l'aleshores líder de l'oposició Mark Latham, la immensa majoria de gent sabien d'ell per Midnight Oil. Sabien que Garrett formà part d'un petit col·lectiu que dedicà un quart de segle a expressar els seus anhels, preocupacions i aspiracions per Austràlia.

Al respecte, un altre element que evidencia la seva dimensió extramusical el podem trobar en les crítiques que reberen: la seva obra fou examinada en termes polítics i se'ls acusà d'exercir la demagògia, de fer de la protesta el seu negoci i d'apropiar-se de la tragèdia indígena. Les crítiques resultaren significatives perquè també mostren fins a quin punt cinc músics de rock foren capaços de sacsejar consciències en una societat sovint titllada d'hedonista i autocomplaent.

En aquest sentit Midnight Oil s'arriscaren i esdevingueren polèmics, els guià l'atreviment d'aquells que no accepten fronteres d'espais predeterminats, que creuen en la perseverança, en la conversió d'utopies en aspiracions raonables si és una majoria qui les reclama.

Mitjançant un centenar de cançons, quasi dos mil concerts i dotzenes d'actes reivindicatius i solidaris Midnight Oil oferiren una interpretació crítica, ideològica, eventualment *radical* però rarament nihilista, de l'evolució política i social d'Austràlia. S'adreçaren als representants polítics exigint-los una revalorització de les institucions. Però al mateix temps condemnaren l'apatia i la indiferència ciutadanes reclamant una major implicació en la vida social i política d'Austràlia.

En perspectiva, la carrera de Midnight Oil i en darrer terme l'entrada a la política parlamentària del qui en fou vocalista i portaveu, evidencien l'abast d'un discurs sociopolític vertebrat des de l'àmbit de la cultura popular urbana en una societat capitalista avançada. Exemplifiquen, en definitiva, les possibilitats de la música rock com a instrument i vehicle de participació política, de resistència i dissidència mitjançant la vigilància crítica de la gestió pública.

///BIBLIOGRAFIA///

- BONASTRE, Roger. "Un caso paradigmático de compromiso social y político en el rock: Midnight Oil", a GARCIA LUPIOLA, Asier (dir.). *Economía y rock: la influencia de las relaciones internacionales y la economía mundial en el rock*. Bilbao: Universidad del País Vasco, Servicio de Publicaciones, 2007, pp. 139-211.
- BREEN, Marcus. *Rock Dogs. Politics and the Australian Music Industry*. Maryland: University Press of America, 2006.
- CURRY, Dave. "It's Midnight Oil, nothing else matters", a *Canberra Times*, Canberra, 12 de març de 2009.
- DODSHON, Mark. *Beds are burning: Midnight Oil - The Journey*. Sydney: Penguin Books, 2004.
- FRITH, Simon; STRAW, Will; STREET, John. *La otra historia del rock, aspectos clave del desarrollo de la música popular: desde las nuevas tecnologías hasta la política y la globalización*. Barcelona: Robinbrook-Ma Non Troppo, 2006.
- GILLET, Charlie. *Historia del Rock. El Sonido de la Ciudad*. Barcelona: Ediciones Robinbook, 2003.
- HOMAN, Shane; MITCHELL, Tony (eds.). *Sounds of Then, Sounds of Now. Popular Music in Australia*. Hobart: ACYS Publishing, 2008.
- HORMIGOS, Jaime. *Música y sociedad, Análisis sociológico de la cultura musical de la posmodernidad*. Madrid: Fundación Autor, 2008.
- MACINTYRE, Stuart. *A Concise History of Australia*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- MARTÍ, Josep. *Más allá del arte. La música como generadora de realidades sociales*. Sant Cugat del Vallès: Deriva Editorial, 2000.
- MARTIN, Linda; SEGRAVE, Kerry. *Anti-Rock. The Opposition to Rock 'n' Roll*. Da Capo Press, 1993.
- MCMILLAN, Andrew. *Strict Rules*. Sydney: Hodder & Stoughton, 1988.
- MIDDLETON, Richard. *Studying Popular Music*. Milton Keynes (Philadelphia): Open University Press, 2002.
- ROBERTS, Jo. "Midnight Oil continue to burn brightly", a *The Age*, Melbourne, 7 de maig de 2001.
- STEGGLES, Simon. "Nothing ventured, nothing gained: Midnight Oil and the politics of rock", a HAYWARD, Philip (ed.). *From Pop to Punk to Postmodernism: Popular Music and Australian Culture from the 1960s to the 1990s*. Sydney: Allen & Unwin, 1992, pp. 139-148.

- TURNER, Graeme. *Making it National, Nationalism and Australian popular culture*. St. Leonards NSW: Allen & Unwin, 1994.
- WINTON, Tim. “Kiss No burn, tug No Forelock”, a *MIDNIGHT OIL 20.000 WATT RSL*, CDCBS488866 2 – 1997.